

Попович М. С.

ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ У ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ

У науковій роботі дається огляд основним питанням формування та використання облікової інформації; аналізуються основні актуальні визначення різних авторів щодо наукового тлумачення поняття «інформація»; наводиться загальна характеристика, зміст та класифікація облікової інформації, а також досліджується прийняття рішень на основі такої інформації, її релевантність та вплив на фінансову звітність підприємства у звітному періоді; виводяться короткі висновки щодо облікової інформації, яка відноситься до теми обраного наукового дослідження.

Ключові слова: облік, аналіз, інформація, релевантність, фінансова звітність, суспільство, підприємства, економіка, Україна.

Постановка проблеми. Протягом останніх десятиліть економіка нашої держави перебуває у процесі глибоких внутрішніх перетворень, орієнтованих на вдосконалення підприємницького клімату для суб'єктів господарювання. Сучасна економіка інтерпретує інформацію по-різному: як сутність поняття інформації, її форми, функції, особливості й економічне значення. Класичним можна вважати тлумачення, що інформація – це форма відображення, передача даних про досліджуваній об'єкт у просторі й часі, один із найважливіших природних ресурсів і одночасно важливе суспільне надбання, адже розвиток людства – результат освоєння, інтерпретації, обробки та використання інформації. Отже інформація – нематеріальна суть, є регулюючим фактором, програмою дій для фізичних, природних і соціальних систем [4, с. 231].

Вирізняють цілу низку комунікативних засобів інформаційної економіки, одним з яких є бухгалтерський облік, що посідає основне місце в організації збору та передачі даних інформації. Саме в обліку проявляється неподільність інформації як предмета, засобу і результату праці, основи формування і структуризації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізована проблема висвітлювалась відомими вченими-науковцями, у яких наявні якісні наукові здобутки у досліджуваній темі, які, в подальшому, ляжуть в основу написання даної статті, зокрема, ними є: Андрієнко В.М.[2], Базилевич В. Д. [3], Васильєва Л. М. [4], Гуцаленко Л. [5], Донна К. [6], Ковалев В. В. [7], Ковальчук Т. Т. [8], Косинський В. І. [9], Кравченко Ю. Ф. [10], Кузьмінський Ю. [11], Новаківський І. І. [12], Ромні Б. М. [13], Страхарчук А. Я. [14], Ус Р. Л. [15].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Наукова робота присвячена питанню характеристики поняття «облікової інформації» на сучасному етапі формування вільної та незалежної економіки України. Аналіз поставленої проблематики дає можливість стверджувати, що облікову інформацію зазвичай ототожнюють з економічною або управлінською інформацією на самому підприємстві. Метою написання даної роботи є виокремлення облікової інформації з-поміж більш могутніх інформацій, які були зазначені вище.

Тому актуальними науково-прикладними завданнями, які поставив перед собою автор роботи є: розглянути зміст облікової інформації; надати класифікацію облікової інформації; охарактеризувати процес вивчення облікової інформації; визначити основні завдання формування облікової інформації.

Опис основного матеріалу дослідження. Метою наукової роботи є опрацювання теоретичних основ щодо формування й використання процесу управління обліковою інформацією.

Інформація (від латинського слова – informatio – роз'яснення, викладення) – це сукупність даних про предмети, явища та процеси оточуючого людей світу [10, с.312].

Одним з перших сучасних науковців, які відносяться до періоду творення «кібернетичного» суспільства, є тлумачення Н. Вінер щодо питання визначення інформації, а саме: «Інформація – це визначення змісту, одержаного із зовнішнього світу в процесі нашого пристосування до нього й адаптації до даного середовища нашої психіки. Процес отримання і використання інформації є процесом нашого пристосування до випадковостей зовнішнього світу і нашої життєдіяльності в цьому середовищі».

Надзвичайно точно і лаконічно охарактеризував поняття «інформації»

американський економіст і бізнесмен П. Пільцер: «Ми живемо в епоху віри в абсолютну цінність інформації, ... епоху, яка інколи величає себе "століттям інформації". І справді, до кінця 80-х років ХХ ст. обробка, аналіз і передача інформації та операції з нею були основним заняттям кожного 4-го працюючого в США [3, с.13].

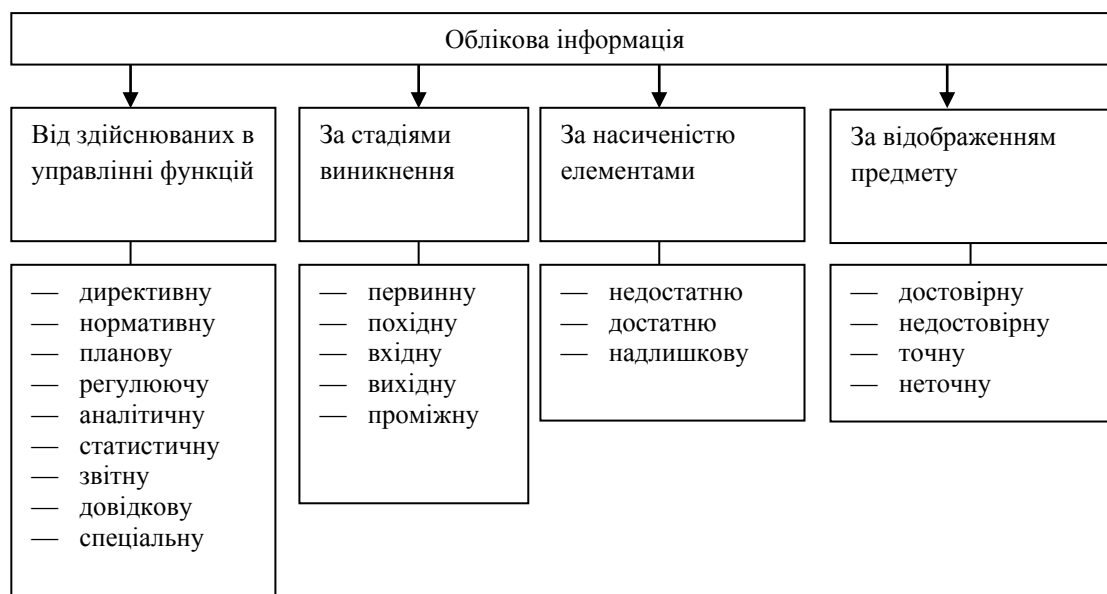
Наразі відсутнє єдина узгоджене тлумачення інформації. У різних наукових виданнях висвітлюється різне навантаження, що не збігається із тим, яке можемо використовувати у повсякденному житті. Тому для усунення багатозначності можна навести два визначення із Енциклопедичного словника. По-перше, інформація – це "відомості, що передаються людьми усним, письмовим або іншим способом", а по-друге, інформація – це "загальнонаукове поняття, яке включає обмін відомостями між людьми, людиною і машиною, машиною і машиною; передавання ознак від клітини до клітини, від організму до організму". Наступним, не менш важливим складовим елементом поняття «інформація» вчені виділяють економічну інформацію (economic information) — інформація про суспільні процеси виробництва, розподілу, обміну та використання

матеріальних благ, позитивні дані сфери економіки, що відображають через призму натуральних, трудових і вартісних показників, планову й фактичну виробничо-господарську діяльність та причинний взаємозв'язок між керуючим і підпорядкованим об'єктами.

У складі економічної інформації як важливого розділу інформації в цілому можна виділити ще одну, більш детальну складову. Нею є облікова інформація - це інформація, яка характеризує фактичну динаміку об'єкту, тобто діяльність організації за певний період. На основі аналізу облікової інформації можна: скоригувати показники планових даних, провести аналіз господарської діяльності досліджуваного підприємства, прийняти рішення про більш ефективну роботу, надати рекомендації щодо удосконалення процесу господарювання тощо. На практиці обліковою інформацією може виступати інформація бухгалтерського обліку, статистична інформація і інформація управлінського обліку, дані податкової звітності [14, с.133].

Облікову інформацію можна розкласифікувати за основними характеристиками, які наведені на Рис. 1.

Рис. 1. Класифікація облікової інформації*



* Розроблено автором на основі опрацьованих літературних джерел

Більш детально вже на самому підприємстві облікову інформацію можна класифікувати за рядом основних ознак:

1. Залежно від здійснюваних в управлінні функцій (Рис. 2).
2. За насиченістю реквізитами та повнотою інформації (Рис. 3).
3. За методологією аналізу (Рис. 4).
4. За стадіями утворення:

- вхідна інформація виникає при зародженні процесу управління;
- вихідна інформація одержана при вирішенні завдань та створена для використання в процесі управління;
- проміжна інформація – результат процесу аналізу і вирішенні завдань.
- 5. За часовим періодом виникнення (Рис. 5).

6. За об'єктивністю відображення інформація поділяється на достовірну, недостовірну, точну і неточну.

7. За часовими інтервалами надходження інформації поділяється на періодичну та неперіодичну [2, с.284].

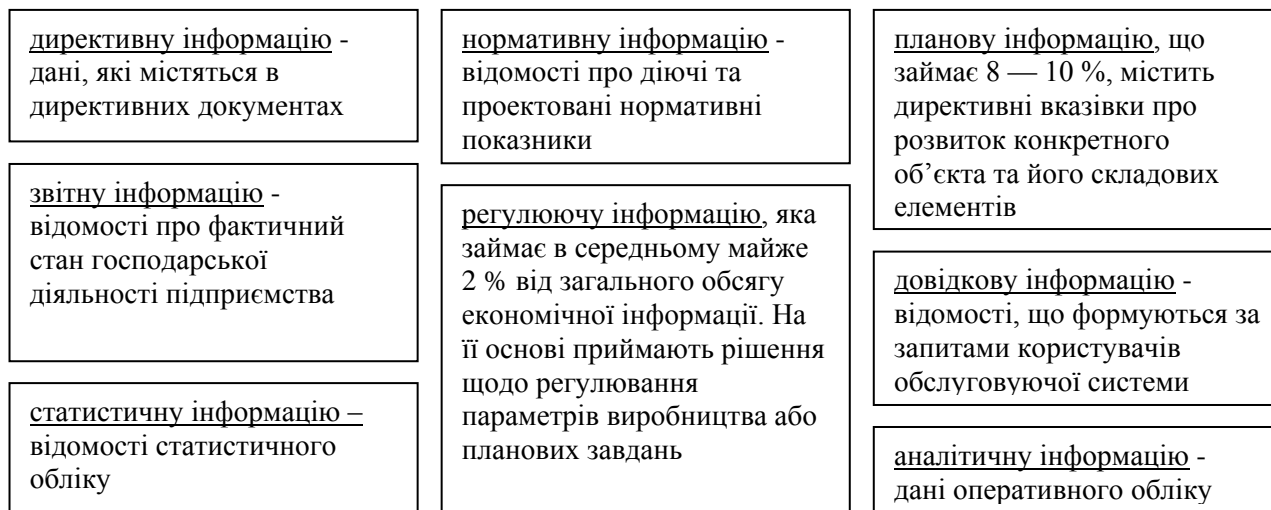


Рис. 2. Класифікація здійснюваних в управлінні функцій*

* Розроблено автором на основі опрацьованих літературних джерел

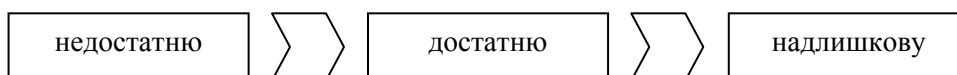


Рис. 3. Класифікація за реквізитами та повнотою інформації *

* Розроблено автором на основі опрацьованих літературних джерел

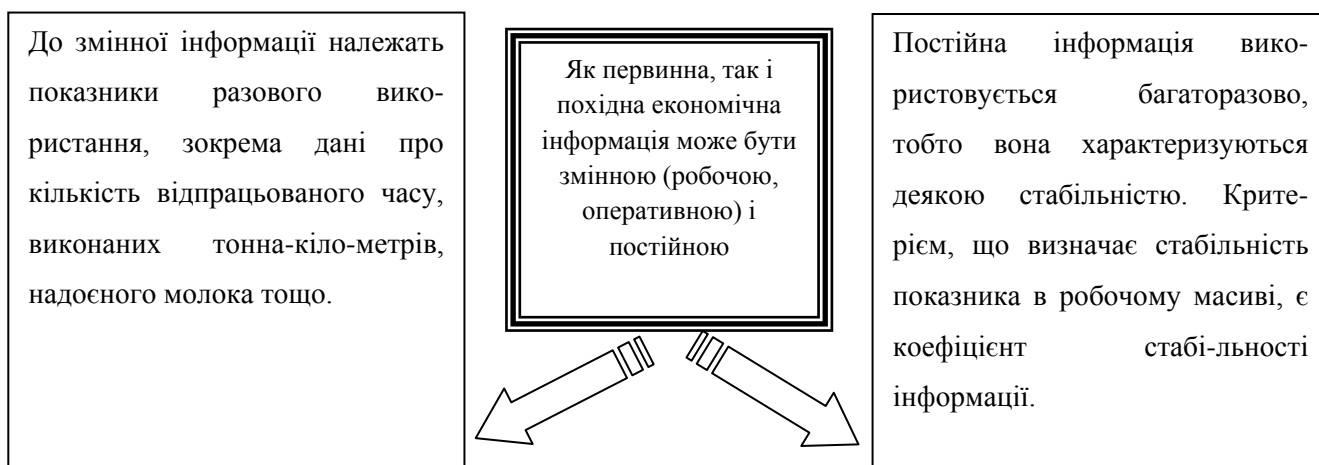


Рис. 4. Методологія аналізу облікової інформації*

* Розроблено автором на основі опрацьованих літературних джерел



Рис. 5. Періоди виникнення облікової інформації *

* Розроблено автором на основі опрацьованих літературних джерел

При детальному процесі вивчення й аналізі облікової інформації можна виділити наступні основні етапи творення:

1. Зародження інформації - формування первинних відомостей, що становлять результати господарювання.

2. Накопичення і систематизація інформації – організація розміщення, яке б забезпечувало швидкий пошук і відбір необхідних відомостей, методичне їх оновлення, захист від спотворень, втрати, деформування цілісності.

3. Обробка інформації – процес формування нових видів даних: узагальнюючі, аналітичні, рекомендаційні, прогнозні (інформація, яка є похідною, також може зазнавати наступного аналізу, даючи відомостям глибшого узагальнення.

4. Відображення інформації – подання даних у доступному і придатному для сприйняття особою вигляді (це друк, тобто виготовлення документації на паперових носіях [12].

Основним завданням облікової інформації, яке сформульоване в національній законодавчій системі, є надання користувачам даних, які закладені в показники фінансової звітності. Згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» інформація, яка надається у фінансовій звітності, повинна бути дохідлива і зрозуміла її користувачам за умови, що вони мають достатні знання та зацікавлені у сприйнятті цієї інформації [1, с.15].

Прослідковується зв'язок основної якісної характеристики облікової інформації з показниками фінансової звітності, що повинні містити лише доречну інформацію, яка може вплинути на прийняття альтернативних рішень користувачами, що дає змогу вчасно зрозуміти минулі, теперішні та майбутні події, підтвердити та скоригувати їхні оцінки, а також отримати результати максимально-ефективного процесу господарювання на підприємстві.

Дані фінансової звітності повинні бути достовірними. Інформація, що наведена у фінансовій звітності, є достовірною, при виконанні наступної вимоги - якщо дані не містять помилок і перекошень, що здатні вплинути на рішення користувачів [7].

Аналізуючи ситуації, що виникають при поточній господарській діяльності, бухгалтери на підприємствах постійно мають справу з вибором альтернативних релевантних облікових рішень, серед яких є:

- Оптимізація виробничого процесу;
- Виробляти самим чи купувати окремі компоненти продукції;
- Визначення оптимального розміру замовлення;
- Визначення оптимальної ціни реалізації;
- Рішення про спеціальне замовлення;
- Рішення про ліквідацію збиткового сегмента діяльності при наявності вільних (незадіяних) виробничих сил;
- Рішення про доцільність надання додаткових послуг та ін.

Висновки і перспективи подальших досліджень. За результатами проведеного дослідження можна зробити висновок, що формування системи облікової інформації для процесу управління - це взаємопов'язаність даних інформаційно-бухгалтерського та управлінського обліку саме в складі облікової політики підприємства, її оптимальній організації та процесі удосконалення. Сучасний підхід до аналізу господарської діяльності підприємства ґрунтується, безсумнівно, на якості інформаційного забезпечення, від якої, в свою чергу, залежить прийняття ефективних управлінських рішень. А саме при визначенні обсягу, структури і якості інформаційно-аналітичного забезпечення слід орієнтуватись на якісні характеристики облікових, планових, нормативно-довідкових, звітно-статистичних та інших видів інформації, оскільки їх традиційне змістове навантаження в умовах формування ринкових відносин суттєво змінюється. Перспективи подальших досліджень вимагають поступового вивчення питань облікової інформації, з якими стикаються бухгалтери на підприємствах України, розробки та подання удосконалених класифікацій з аналізованої проблематики, а також побудови інноваційних пропозицій щодо передачі облікової інформації на самому підприємстві, а також між підприємствами.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затв. наказом МФУ від 07.02.13 р. №73 / Все про бухгалтерський облік. – 2013. – №55. – С.12-16.
2. Андрієнко В.М. Інформаційна діяльність в малому та середньому бізнесі / В.М. Андрієнко. – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток», 2008. – 202 с.
3. Базилевич В.Д. Інтелектуальна власність / В.Д. Базилевич. — К.: Знання, 2006. — 431 с.
4. Васильєва Л.М. Методи і моделі прийняття рішень в аналізі і аудиті. Навчальний посібник / Л.М. Васильєва, Н.В. Бондарчук, О.П. Бондарчук. – Дніпропетровськ: Видавництво «Свідлер А. Л.», 2010. – 232 с.
5. Гуцаленко Л. Стратегічний облік і контроль у формуванні фінансових результатів / Л. Гуцаленко. – Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. – № 12.

6. Донна К. Обліково інформаційні системи: Перехрестя бухгалтерського обліку та ІТ. / К. Донна. – Бостон: Прентіс Хол. – 2013.
7. Ковалев В.В. Принципы подготовки финансовой отчетности по МСФО [Электронный ресурс] / В.В. Ковалев. – Режим доступа: http://www.elitarium.ru/2007/12/05/podgotovka_otchetnosti_msfo.html
8. Ковальчук Т.Т. Сучасний інформаційний ринок / Т.Т. Ковальчук. – К.: Знання, 2011. – 255 с.
9. Косинський В.І. Сучасні інформаційні технології: навчальний посібник / В.І. Косинський, О.Ф. Швець. – К.: Знання, 2011. – 318 с.
10. Кравченко Ю.Ф. Теорія управління органами внутрішніх справ / Ю.Ф. Кравченко. – К.: Національна академія внутрішніх справ України, 1999. – 702 с.
11. Кузьмінський Ю. Оцінка ефективності впровадження інформаційних технологій у бухгалтерський облік / Ю. Кузьмінський. – Бухгалтерський облік і аудит. – 2011. – № 7. – С. 27–31.
12. Новаківський І.І. Інформаційні системи в менеджменті: системний підхід / І. І. Новаківський, І. І. Грибик. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2007 р. – 196 с.
13. Ромні Б. М. Обліково-інформаційні системи / Б. М. Ромні, П. Дж. Стеінбарт. – Бостон: Прентіс Хол. – 2014.
14. Страхарчук А.Я. Інформаційні системи і технології в банках: Навч. посіб. Рекомендовано МОН / А.Я. Страхарчук, В.П. Страхарчук. — К.: Знання, 2010. — 515 с.
15. Ус Р. Л. Вплив світової фінансової кризи на розвиток ІТ-індустрії / Р.Л. Ус. – Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2010. – № 1. – С. 326–331.

REFERENCES

1. NP(S)BO 1 «Zagalni vymogy do finansovoi zvitnosti» [NP (S) 1 "General Requirements for Financial Reporting"]. (2013). *From 7th February 2013*. Kyiv: Vse pro buhgalterskyj oblik [in Ukrainian].
2. Andrijenko, V.M., Ponomarenko, N.Sh., Harina, K.V., & Finagina, O.V. (2008). *Informacijna dijalnist v malomu ta serednomu biznesi. [Information activities in the small and medium business]*. Donetsk: TOV «Jugo-Vostok» [in Ukrainian].
3. Bazylevych, V.D. (2006). *Intelektualna vlasnist [Intellectual Property]*. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
4. Vasiljeva, L.M., Bondarchuk, N.V., & Bondarchuk, O.P. (2010). *Metody i modeli pryjnjattja rishen v analizi i audyti [Methods and models of decision-making analysis and audit]*. Dnipropetrovsk: Vydavnyctvo «Svidler A. L.» [in Ukrainian].
5. Gucalenko, L. (2010). *Strategichnyj oblik i kontrol u formuvanni finansovyh rezultativ [Strategic accounting and control in the formation of financial results]*. Kyiv – *Buhgalterskyj oblik i audit, 12* [in Ukrainian].
6. Donna, K., & Ovliya, A. (2013). *Accounting Information Systems: Crossroads accounting and IT*. Boston: Prentice Hall [in English].
7. Kovalev, V.V. (2007). *Pryncipi podgotovky fynansovoj otchetnosti po MSFO [Preparation Principles of Financial Statements]*. www.elitarium.ru. Retrieved from http://www.elitarium.ru/2007/12/05/podgotovka_otchetnosti_msfo.html [in Russian].
8. Kovalchuk, T.T. (2011). *Suchasnyj informacijnyj rynek [Modern information market]*. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
9. Kosynskyj, V.I. & Shvec, O.F. (2011). *Suchasni informacijni tehnologii [Modern information technologies]*. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
10. Kravchenko, Ju.F. (1999). *Teorija upravlinnja organamy vnutrishnih sprav [The theory of management bodies of internal affairs]*. Kyiv: Nacionalna akademija vnutrishnih sprav Ukrainy [in Ukrainian].
11. Kuzminskyj, Ju. (2011). *Ocinka efektyvnosti vprovadzhennja informacijnyh tehnologij u buhgalterskyj oblik [The effectiveness evaluating of information technology in the accounting]*. Kyiv: Buhgalterskyj oblik i audit [in Ukrainian].
12. Novakivskyj, I.I., & Grybyk, I.I. (2007). *Informacijni systemy v menedzhmenti: systemnyj pidhid [Information systems management: a systematic approach]*. Lviv: Vydavnyctvo Lvivskoi politehniky [in Ukrainian].
13. Romney, B.M., & Steinbart, P.J. (2014). *Accounting and information systems*. Boston: Prentice Hall [in English].
14. Straharchuk, A.Ja., & Straharchuk, V.P. (2010). *Informacijni systemy i tehnologii v bankah [Information systems and technology in banks]*. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
15. Us, R.L. (2010). Impact of the global financial crisis on the IT industry. *Bullet of The International Nobel Economic Forum, 1*, 326-331 [in English].

Одержано 7.03.2016 р.